

תורת הקורא

הערות ודיוקים, הלכות ומנהגים, פרפראות וחידושים, דיונים ובירורים, הקשורים בקריאת פרשת השבוע והמסתעף

גליון מס' 81

פרשת ויגש

ה"א תשע"ה

הערות, הארות, ביקורת, שאלות, רעיונות, וכן תרומות לצורך המשך פיתוח הגליונות, יתקבלו בברכה במערכת. כמו"כ אפשר לשלוח בקשה לקבלת הגליונות במייל. מייל: tameytora@gmail.com פקס: 153775150494

גליון זה יו"ל ע"י מערכת טעמי תורה.

תודה לכל העוזרים והמסייעים שגליון זה יראה אור. © כל הזכויות שמורות, ניתן לצלם ולהדפיס כמות שהוא ללא שינוי.

הלכה ומנהג

יש מנהגים שונים בחומשים הנפוצים בחלוקת העליות בפרשתנו^א.

שש

מ"ד י"ח: ואל-ינחר - הטעם מלעיל ביו"ד. וכן הוא להלן.

אפ"ה - הפ"א בדגש, והשווא נע.

מ"ד י"ח: כפרעה - הרי"ש בשווא נח, ויש להזהר שלא להבליע את העי"ן שאחריה ולקרוא כפרה. וכן בכל מקום בו מנוקד שווא נח לפני אות גרונית, יש להזהר שלא תבלע אות הגרונית^ב. ולהלן רשימת המילים בפרשה שיש להזהר בהן בזה: וינח. לראות. אראה. להתאפק. נקהלו. ולהחיות. ולאדון. ובעיני. ואראנו. במראת. וישאו. נרעו. שמעון. ואראלי. בלכה. שבעה. שבעים. מרעה. ומאת. נשאר. ולאכלכם.

מ"ד י"ט: הנישילכם אב - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים הנישילכם אב.

עיני - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא איני באל"ף.

מ"ד כ"ה: שבו שברו-לגנו מעט-אכל - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להחליף בין המרכא והטפחא ולהטעים שבו שברו-לגנו מעט-אכל.

מ"ד כ"ז: ודעתם - העי"ן בשווא נח, ואין להבליעה ולקרוא ודעתם, או לקרוא ודעתם בפתח העי"ן. וכן הוא להלן מ"ז ו': ודעת. ולהלן מ"ז י"א: ורעמסס. ולהלן מ"ז כ"ג: וזרעם.

ולדה-לי - הלמ"ד בשווא נע, והוא מלשון לידה. והקורא ילדה בשווא נח^ג משנה משמעות ללשון נערה צעירה^ד. וכן הוא להלן.

^א למנהג א' החלוקה היא כך: שלישי: נעתה לא אתם (מ"ה ח'), עד ואכלו את חלב הארץ (שם י"ח). רביעי: ואתה צויתך זאת עשו (שם י"ט), עד ונתתי רוח יעקב אביכם (שם כ"ז). חמישי: ויאמר ישרעאל (שם כ"ח), עד הבאה מצרומה שבעים (מ"ו כ"ז).

למנהג ב' החלוקה היא כך: שלישי: נעתה לא אתם (מ"ה ח'), עד ונתתי רוח יעקב אביכם (שם כ"ז). רביעי: ויאמר ישרעאל (שם כ"ח), עד הבאה מצרומה (מ"ו ז'). חמישי: ואלה שמות בני ישרעאל (שם ח'), עד הבאה מצרומה שבעים (שם כ"ז).

^ב מחמת קלות האות הגרונית במבטא, כאשר יש לפנייה אות המנוקדת בשווא נח, יש נטיה חזקה להשמיט את האות הגרונית מהמבטא, ולנקד את האות שלפניה בניקוד שלה במקום בשווא נח, כגון מלך במקום מלאך, שמון במקום שמעון, ויג במקום וינהג. וזה מצוי פעמים רבות בכל פרשה, וצריך זהירות רבה מאד על מנת שלא להיכשל בזה.

וכבר הזהיר על זה ביסוד ושורש העבודה (שער שלישי פרק שני). והאריך שם להראות לעין כל את גודל קלקולי התיבות וחסרון האותיות במי שאינו נזהר לקרוא כראוי. וציין לדבריו בבאור הלכה (סימן ס"א, ד"ה ידגיש).

^ג לקוראים בהגיה המבחינה בין קמץ לפתח, אם לא יניעו את השווא, אע"פ שעשו שלא כדון, לא שינו משמעות, כיון שהמשמעות ניכרת גם ללא נעות השווא ע"י

מ"ד כ"ח: טרף טרף - בראשון הטי"ת בקמץ והרי"ש בחולם, ובשני הטי"ת בחולם והרי"ש בקמץ. ואין לקרוא טרף טרף.

מ"ד כ"ט: ויהודתם - הדלי"ת בשווא נח, ולא בשווא נע^א, למרות הקושל. ויש להזהר שלא להבליעה בתי"ו שישמע כאילו קרא ויהודתם. ואם אינו יכול לקרוא בשווא נח בלי להבליע את הדלי"ת, עדיף לקרוא בשווא נע מאשר להבליעה. וכן הוא להלן מ"ה י"ג: והגדתם. והודתם.

מ"ד ל': ועתה - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא נעתה באל"ף. וכן הוא להלן.

מ"ד ל"א: ויהי כראותו פייאין הנער נמת - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתיבת הנער, שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר^א שבתיבת כראותו, ומהרביע שבתיבת נקה, שאם לא יפסיק כראוי ישמע שתיבת נמת קאי על בנימין, בעוד שקאי על יעקב.

מ"ד ל"ב: ערב - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא ארב באל"ף.

מ"ד ל"ג: לאדני - האל"ף לא נשמעת, ונקרא לדני^ב.

נעל - הטעם מלעיל ביו"ד.

מ"ה א': ולא-עמד - הטעם מלעיל בעי"ן^ג.

ולא-עמד - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא אמד באל"ף.

מ"ה ה': אל-תעצבו - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים אל תעצבו.

הקמץ שביו"ד. אך לקוראים בהגיה שאינה מבחינה בין קמץ לפתח, שאצלם כל הבידול בין המשמעים הוא ע"י נעות ונחות השווא, אם לא יניעו יחישו בזה לשינוי משמעות.

^ד כבבראשית ל"ד ד': קח-לי את-הילכה הזאת לאשה.

^ה ולא יתכן כלל שיבוא כאן שווא נע, שהרי אין שווא נע בא לפני דגש. וכל הטעם שהתי"ו דגושה, משום שלפניה שווא נח.

^א הגיית הדלי"ת הרפה דומה להגיית האות זי"ן, ואין כל קושי להגותה בשווא נח לפני האות תי"ו, אך כיון שאצל האשכנזים והספרדים נשתכחה הגיית הדלי"ת הרפה, והוגים אותה בדגש קל, נוצר קושי להגותה לפני האות תי"ו. וראה מש"כ בזה בשו"ת פאת שדך ח"ב סו"ס כ"ד.

^ב בניגון הטעמים המקובל יש נטיה להטעים את התביר בניגון מפסיק יותר מהטפחא, אך באמת הטעם טפחא הוא מפסיק יותר מהתביר, ויש להקפיד על הניגון המתאים בכל מקום של צירוף הטעמים תביר וטפחא, כי בהרבה מקומות זה משנה ומשבש את פירוש הענין.

^ג הכלל הוא, שבשם אדנות ואלקות, אם באה לפנייה אחת מהאותיות מש"ה, האל"ף נשמעת, ואם באה לפנייה אחת מהאותיות וכל"ב, אין האל"ף נשמעת, ואז יבוא במקום האל"ף מתג שמאריך מעט את תנועת הפתח או הצירי, וע"י זה נשמע כעין אל"ף (וסימנך, מש"ה מוציא וכל"ב מכניס). וכלל זה קיים גם באדנות שאינו שם קודש.

^ד משום נסוג אחר. וענין זה מבואר בגליון פרשת שמות הערה ט"ז.

מ"ה ו': **אֲשֶׁר אֵינֶיךָ רִישׁ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים אֲשֶׁר-אֵין תְּרִישׁ.

מ"ה י"ב: **עֵינֶיךָ** - הנו"ן בצירי, והוא לשון רבים. ויש להזהר שלא ישמע שקורא עֵינֶיךָ הנו"ן בשווא נע, שהוא שינוי משמעות ללשון יחיד.

הַמְדַבֵּר - המ"ם רפה, ובשווא נע.

מ"ה י"ג: **אֶת-כָּל-כְּבוֹדִי** - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים אֶת-כָּל כְּבוֹדִי.

וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר רְאִיתָם - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים וְאֶת-כָּל אֲשֶׁר רְאִיתָם.

מ"ה י"ד: **בְּנִגְמוֹת-אֲזָחִיו** - המתג ביו"ד. ואין לקרוא בְּנִגְמוֹת-אֲזָחִיו במתג תחת המ"ם.

מ"ה ט"ו: **עָלֶיךָ** - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא אֶלֶיךָ באל"ף.

וְאֶתְרִי כֵן - הטעם מלעיל באל"ף*.

דְּבָרֵי - הבי"ת בדגש, והשווא נע.

מ"ה י"ז: **עָשׂוּ** - העי"ן בחטף פתח, והוא לשון ציווי. ויש להקפיד שלא ישמע כאומר עָשׂוּ במקף, שהוא לשון עבר*.

מ"ה י"ח: **וְאֶת-בְּתִיכָם** - התי"ו בדגש קל, ולא בדגש חזק*.

מ"ה כ': **וְעֵינֶיךָ** - הנו"ן בשווא נע, והוא לשון יחיד. ויש להזהר שלא ישמע שקורא וְעֵינֶיךָ הנו"ן בצירי, שהוא שינוי משמעות ללשון רבים.

מ"ה כ"ב: **שָׁלַשׁ מֵאוֹת פָּסָף** - יש לנגן את שני המונחים כראוי, ואין להשמיט את המונח הראשון ולהטעים שָׁלַשׁ-מֵאוֹת פָּסָף במקף*. וכן הוא להלן פסוק כ"ו: **אֲשֶׁר דָּבַר אֱלֹהִים**.

מ"ה כ"ג: **כִּזְזֹת** - הכ"ף בשווא נע. ואין לקרוא כִּזְזֹת במקף.

מ"ה כ"ו: **וְכִי-יָהוּא מִשָּׁל** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים וְכִי הוא מִשָּׁל.

כִּי לֹא-יִהְיֶינָה - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים כִּי-לֹא יִהְיֶינָה.

מ"ה כ"ז: **רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להחליף בין המרכא והטפחא ולהטעים רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם.

מ"ו א': **וְכָל-אֲשֶׁר-לֹו** - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים וְכָל אֲשֶׁר-לֹו.

מ"ו ד': **עָמָף** - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא אָמָף באל"ף.

* עיין במאמר על השווא שאחר ה"א הידיעה.

וכאן מוכח שהמ"ם בשווא נע מזה שמילה זו אינה מופיעה ביוצאים מן הכלל במסורה הנקראים בשווא נח למרות המתג. וכן מוכח מזה שבכתב יד ט"ה המ"ם מנוקדת כאן בחטף פתח.

א' לקוראים בהגייה המבחינה בין קמץ לפתח, אם לא יקפידו לקרוא את העי"ן בחטף, אע"פ שעשו שלא כדיון, לא שינו משמעות, כיון שהמשמעות ניכרת ע"י ההגייה. אך לקוראים בהגייה שאינה מבחינה בין קמץ לפתח, שאצלם כל הבידול בין המשמעים הוא ע"י החטף שבעי"ן, אם לא יקפידו לקרוא את העי"ן במהירות וחסירה יש לחשוש בזה לשינוי משמעות.

י' ענין זה מבואר בגליון פרשת שמות הערה ט"ו.

י" ענין זה מבואר בגליון פרשת שמות הערה ל'.

מ"ו ו': **רְכוּשֶׁם אֲשֶׁר רָכַשׁוּ** - תיבת רְכוּשֶׁם מוטעמת בפשטא ולא בקדמא*.

מ"ו י"א: **גְּרִשׁוֹן** - הרי"ש בשווא נע.

מ"ו י"ג: **יִשְׁשַׁכָּר** - השי"ן השניה אינה נקראת, ונקרא יִשְׁכָּר*.

מ"ו ט"ו: **כָּל-נַפְשׁ בְּנֵיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ** - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתיבת וּבְנוֹתָיו, שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר* שבתיבת בְּנֵיו, שאם לא יפסיק כראוי ישמע שמנין הבנות לבד שלושים ושלוש, בעוד שהוא מנין הבנים והבנות יחד.

מ"ו כ': **אֶסְזֶה** - האל"ף בקמץ גדול, והסמ"ך בשווא נע*. וכן הוא להלן.

מ"ו כ"ו: **הַבָּצָה** - הטעם מלרע באל"ף, והוא לשון הווה. והקורא הַבָּצָה מלעיל משנה משמעות ללשון עבר*.

מ"ו כ"ז: **אֲשֶׁר-יִלְדֻלּוּ בְּמִצְרַיִם** - הבי"ת רפה*.

הַבָּצָה - הטעם מלעיל בבי"ת, והוא לשון עבר. והקורא הַבָּצָה מלרע משנה משמעות ללשון הווה*.

מ"ו כ"ט: **וַיֵּאָסֶר** - האל"ף בשווא נח. ואין להבליעה ולקרוא וַיֵּסֶר, או לקרוא וַיֵּאָסֶר בחטף סגול האל"ף*.

מ"ו ל"א: **וְאֶמְרָה** - האל"ף בחולם. ואין לקרוא וְאֶמְרָה במקף.

* הצירוף קדמא מהפך פשטא מצוי מאד במקרא, ולעומת זאת הצירוף פשטא מהפך פשטא הוא די נדיר, ומחמת הרגילות, ודמיון צורות הקדמא והפשטא, יש נטיה להטעים בקדמא ולא בפשטא.

טו ע"פ כל המקורות מכל המדקדקים ראשונים ואחרונים (בן-אשר, אבן-עזרא, רד"ק, רמ"ה, מאירי, ועוד רבים), יש לקרוא תיבה זו בשי"ן אחת בלבד, והמנהגים השונים הנהוגים במקצת קהילות לקרוא בשתי שיני"ן, אין להם מקור קדום כלל, אלא התחילו להתפשט לפני כשלוש מאות שנה מאחד שחידש לקרוא בשתי שיני"ן (נחלת יעקב), וכבר דחו גדולי המדקדקים האחרונים את דבריו מכל וכל (המכתב מאלהיו על האור תורה, המדקדק רו"ה, ר' שלמה דובנא, רו"ה, ועוד).

טז כן כתב מנחת שי (יהושע ג' ט"ז) בשם ספר רב פעלים שהאל"ף של אסנת במקף גדול. וכן כתב כאן בספר מסורת הקריאה שהסמ"ך בשווא נע. וכן נראה ממה שכתבו המדקדקים (רד"ק מיכה ב' י"ב ותהילים פ"ו ב', ועוד מדקדקים) שבקמץ קטן לא יבוא טעם או מתג, וכל קמץ עם מתג או טעם הוא בהכרח קמץ גדול, וא"כ בפשטות מוכרח שהקמץ כאן הוא קמץ גדול כיון שיש בו מתג.

ואכן, מנהג הספרדים להגות קמץ זה כקמץ גדול. וכן בכתבי יד המסמנים קמץ קטן ע"י ניקוד חטף קמץ, אין מסומן קמץ זה כקמץ קטן. וכן בתרגומים קדומים האל"ף בתיבת אסנת מנוקדת בקמץ גדול. ובדרכי הניקוד והנגינות לר' משה הנקדן (ד"ה וכן החטף) כתב שהאל"ף שבתיבת אסנת בקמץ קטן, וכן כתב הגר"א (דקדוק ופירוש על התורה, ד"ה ובהו). ודבריהם צ"ע.

י' בתיבת באה, כשהטעם מלעיל בבי"ת היא לשון עבר, דהיינו שבאה כבר, וכשהטעם מלרע באל"ף היא לשון הווה, דהיינו שבאה עכשיו, וכמו שכתב רש"י בכמה מקומות (בראשית ט"ו י"ז, כ"ט ו', מ"ב כ"א, מ"ו כ"ו).

ובאשל אברהם בוטשאטש (סי' קמ"ב) כתב שלפי זה אם קרא מלעיל במקום מלרע או להיפך, אולי הוא שינוי משמעות, וצ"ע בזה, עכ"ל. ובערוך השולחן (סימן תר"צ סעיף כ') כתב להדיא שאם שינה בזה היו כמו שינוי בענין, ומחזירין אותו. ולכאורה פשוט כדבריו.

י" ענין זה מבואר בגליון פרשת שמות הערה ג'.

ט" כבבראשית מ"ב כ"ד: וַיֵּאָסֶר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם.

ובתורה קדומה הוסיפו שם בחלק הדקדוק הערה בשם מהר"י בשירי שכל לשון אסירה שעניינו רתימה וקשירה האל"ף בשווא נח, ולשון אסירה שעניינה חבישה בבית האסורים, תצא האל"ף במבטא ע"י תנועה כלשהי מלבד שווא נח. ורד"ק כתב (מכלול פ"ה ע"ב) שבשוש אסר האל"ף בחטף סגול, ופעמים נחה האל"ף בשווא לבדו. ומשמע שלא חילק בין לשון רתימה לחבישה בבית האסורים (וכן בשרשים שרש אסר לא חילק ביניהם).

מ"ו ל"ב: רַעִי צֵאן - הטעם מלעיל ברי"ש^ט, וכן הוא להלן פסוק ל"ד: פִּלְרַעָה צֵאן. אך להלן מ"ז ג': רַעָה צֵאן - הטעם מלרע בעי"ן.

מ"ז כ"ג: הו' קניתי אתכם היום ואת־אדמתכם לפרעה - י - להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתית ואת אַזְמַתְכֶם, שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר* שבתית היום, שאם לא יפסיק כראוי ישמע שהקונה לעבדים הוא יוסף, והאדמה בלבד קנה עבור פרעה. בעוד שקנה את שניהם עבור פרעה.

רַעִי - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא לאי באל"ף.

מ"ו ל"ג: **מה־מעשיכם** - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים מה מעשיכם.

מ"ז כ"ה: הִתְיַתְּנִי - יש להגות את היו"ד כראוי, שלא ישמע שקורא החאתנו באל"ף.

מ"ו ל"ד: **גַּם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר** - יש להקפיד להטעים היטב את האתנחתא המפסיק שבתכיבת גַּם אֲבֹתֵינוּ, שלא ישמע שגם את ההמשך בעבור וגו' יאמרו לפרעה.

מ"ז ב': ומקצה - הקו"ף רפה, ובשווא נח. וכן הוא להלן.

מ"ז ג': **מה מעשיכם** - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים מה מעשיכם.

אֲנִשֵּׁי חֵיל - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים אנשי חיל.

מ"ז ז': ויברך - הטעם מלעיל בבי"ת.

מ"ז ח': פמ"ה - הטעם מלרע במ"ם.

מ"ז י"א: רַעַמְסֶס - העי"ן בשווא נח, והמ"ם בשווא נע. ויתכן שאם קרא רַעַמְסֶס העי"ן בפתח, והמ"ם בשווא נח, נחשב לשינוי משמעות.^{כא}

מ"ז י"ג: וּתְלָה - הטעם מלעיל בתי"ו, והה"א במפיק.

מ"ז י"ז: וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לָחֶם - יש להקפיד על הניגון המחבר של התלישא קטנה, שלא ישמע כאומר: וַיִּתֵּן לָהֶם, יוֹסֵף לָחֶם. אלא הכל ענין אחד: וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לָחֶם.

מ"ז י"ח: ויאמרו לו - הטעם מלעיל ביו"ד*ט.

כִּי אִם־תָּם הַפֶּסֶף וּמִקְנֶה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדֹנָי - יש להקפיד להטעים היטב את הזקף המפסיק שבתביבת הפֶּסֶף, שהוא ניגון מפסיק יותר מהמטפח שבתביבת הבהמה. שאם לא יפסיק כראוי ישמע שהכסף

כ ואע"פ שאחר מ"ם השימוש תמיד יבוא דגש (שהרי מ"ם השימוש היא במקום תיבת מן, ולכן בא דגש אחר המ"ם, להשלים את הנ"ן והחסרה), יש תיבות הפותחות בשווא, היוצאות מן הכלל, שהאות שאחר מ"ם השימוש רפה בהן, כגון: מלמעלה, מקצה.

ורד"ק כתב (שרשים שרש קצה) שתיבת מִקְצָה הכתובה כאן אין פירושה מן קצה, אלא היא מלשון קצת, ופירושה ומקצת אחיו. וכן משמע בהרגום אונקלוס ויונתן כאן. אך ברש"י כאן משמע שפירש שהיא ככל תיבת מִקְצָה שפירושה מן קצה.

וממילא הקורא כאן מקצה בדגש ושווא נע, לרש"י לא שינה משמעות, שהלא פירושה מן קצה, והיתה הק"ף ראויה להדגש, אלא שנשמט הדגש. אך לרד"ק שפירושה מקצת, שינה משמעות, שאם המ"ם בדגש מוכח שהמ"ם היא מ"ם השימוש, ופירושה מן קצה.

^{כא} חמש פעמים כתובה מילה זו בתורה, ובכל המקומות העי"ן מנוקדת בשווא, כמו כאן, חוץ מבשמות א' י"א שהעי"ן מנוקדת בפתח.

וכתב האבן עזרא (בראשית מ"ז י"א, שמות א' ז, א' י"א, י"ב ל"ז) שהיו שני מקומות שנקראו רעמסס, מקום מגורי ישראל הוא רַעַמְסֵס העי"ן בשווא, והוא שם מחזור, ורַעַמְסֵס בפתח העי"ן הוא שם עיר שאותה בנו בני ישראל, ואינה מקום מגוריהם. ולפי"ז לכאורה הקורא רַעַמְסֵס בפתח העי"ן במקום בשווא, או להיפך, שיהיה משמעות.

אך בתרגום יונתן מתורגם בכל המקומות "פילוסוף", וכן בתרגום רס"ג מתורגם בכל המקומות "עין שמש", ומשמע ששניהם מקום אחד. ולפ"ז אם שינה וקרא בשווא במקום בפתח או להיפך, לא שינה משמעות (ואע"פ שאם קרא רעואל במקום דעואל וכדומה, צריך לחזור אע"פ שאותו אדם נקרא פעם כך ופעם כך, מ"מ באן אם אינו משנה משמעות, יתכן שאינו מעכב משום שהוא שינוי קל בלבד), רצ"ע בה.

❖ חילופי נוסחאות ❖

מ"ה כ"ז: את-העגלות / (את-העגלות)

הה"א במונח – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה
 ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט
 ס"י ס"יא ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא
 גינצבורג. קסטנ. קורן. ברואר.

הה"א ללא מונח – בכתבי היד: ס"ה ס"ו ס"ז ס"ט סי"ב סי"ג סט"ז,
א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ז ~ ובדפוסים: מק"ג רא"פ.

מ"ו י"ג: ופּוּה / (וּפּוּה)

הוי"ו רפה – בכתבי היד: ט"ג ט"ד ט"ה, ס"א ס"ג ס"ד ס"ט ס"י
 ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז, א"א א"ו א"ח א"י. ~ ובדפוס: ברויאר.
 ~ וכן הוא בעין הקורא. ~ וכן הביאו אור תורה ומנחת שי בשם
 ספרים מדויקים³²

הוי"ו דגושה – בכתבי היד: ט"ב, ס"ה ס"ו ס"ח ס"יא, א"ב א"ג א"ד
א"ז א"ט. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג,
קסטו, קורן. ~ וכן כתב רמ"ה. ~ וכן הביאו אור תורה ומנחת שי
בשם רד"ק^{כה}

^{כב} רש"י פירש שאמרו שהסכף ומקנה הבהמה תמו שניהם והגיעו ליוסף. ופירוש זה אינו מתאים לטעמים, שהלא הזקק מפסיק יותר מהטפחא. וע"פ הטעמים, פירוש הפסוק הוא שאמרו שלא נכחד שתם כל הכסף, ומקנה הבהמה כולו נמצא אצל אדוני. וכן פירש באור החיים.

כג באור תורה ובמנחת שי כתבו שבספרים מדויקים הו"ו רפה, אך רמ"ה ורד"ק כתבו שהו"ו דגושה. וכיון שהמנחת שי כתב בדיבור המתחיל בוי"ו רפה מוכח שכן הכריע למעשה (וגם במדבר כ"ו כ"ג כתב המנחת שי בוי"ו רפה).

^{כד} בספרו עט סופר. אד אינו נמצא בעט סופר שלפנינו.

^כ שם זה נזכר כאן, ולקמן בפרשת פינחס (במדבר כ"ו כ"ג), ויש כמה חכמי יד שלא הולכים בשיטה אחת בשני המקומות, ודוחק לומר שיש הבדל בין המקומות. ובספר החילופים של ממשאל בפרשת פינחס מובאת הסכמה של בן אשר וכן נפתלי שהו"ר שחולת פוה בכתב פוה ב"ו באופן הנהגה בבבל, ולא באופן הנהגה בארץ ישראל שהוא כעין ב"ת רפה. והיינו שבני בבל היו הוגים ו"ו כיון הנהגה, ובני א"י היו הוגים ו"ו קרוב לבית רפה, למעט מקומות ספורים במקרא שגם בני ארץ ישראל היו הוגים את הו"ו כבני בבל, כגון במקומות שיש ו"ו כפולה כמו במילים יִשְׁמְחוּ, שוֹן, ולכן יש חכמי יד המנקדים יִשְׁמְחוּ בשורוק כפול (כן הוא בכתר ארם צובה דברים כ"ט כ"ה, יהושע כ"ג ז', ועוד מקומות, וכן בכתב יד לינינגרד שמו"ד ל' ועוד מקומות), וכן שוֹן (כן הוא בכתב יד לינינגרד שמו"ת ל"ה). וכך היו הוגים גם את השורוק שלפני פתח גנובה, כגון במילים רומ', מדע'. וגם את תיבת פוה היו הוגים בני ארץ ישראל כבני בבל.

ונראה שהטעם שגם כאן הו"ו נהגית כמבטא הבבלי ולא כב"ל רפה, הוא משום ששם זה מופיע גם בדברי הימים (א' ז' א') ושם הוא כתוב פאָה, ולכן גם כאן הו"ו נהגית באופן זה. כדי לדמות את אופן קריאתו.

ועפ"ז נראה לומר שאין כלל מחלוקת בין הספרים אם הוי"ו דגושה או רפה, והנקודה המסומנת בוי"ו בחלק מהספרים היא ניקוד כפול של הוי"ו המנוקדת גם בקמץ וגם בשורוק, כדי להורות על ההגייה של וי"ו זו שהיא נקראת כהגיה הבבליית, ולא כבי"ת רפה, שהלא כשמבטאים אותה בקמץ ושורוק נוצר המבטא הבבלי, וממילא מובן גם כן מדוע יש ספרים המסמנים דגש בתיבה זו אך לא בעקבותיה, כיון שניקוד זה הוא רשות בכדי להורות על אופן הקריאה, אך אין חובה לנקד כן. שאינו מעצם הניקוד.

